

Dan državnosti
Govor Milana Kučana
Jesenice, plato pred Karavanškim predorom, 23.6.2011

Dogodki pred dvajsetimi leti so bili sklepno dejanje procesa ustanavljanja samostojne države Slovencev. Ideja slovenske države je skozi zgodovino živela v številnih rodovih Slovencev. Samo našemu pa je bilo dano, da jo je tudi uresničil. Imeli smo dovolj razuma in srčnosti, da smo izkoristili enkratno priložnost, ki se je ponudila v okoliščinah razpadanja nekdanje skupne jugoslovanske države in velikega političnega in ideološkega preurejanja Evrope po padcu Berlinskega zidu in koncu bipolarnega sveta. Ponosni smemo in moremo biti, da smo zmogli to zgodovinsko dejanje.

Z odločitvami 25. junija smo Slovenci iz zgodovinskega naroda, ki je dotlej imel svojo »kulturno državo«, postali nacija z lastno politično državo. Z njo smo v celoti prevzeli odgovornost za lastno usodo v svoje roke.

Dobili smo mir. Mir je tista temeljna vrednota, ki omogoča, da se ljudje posvetimo ustvarjalnosti, kakovosti medsebojnih odnosov, sreči in blaginji ter premislekom o varni prihodnosti zase in za vso družbeno skupnost.

Dobili smo svobodo. Nismo si jo pridobili na škodo nobenega drugega naroda. Kar smo zahtevali zase, smo priznavali in želeli po mirni poti vsem, s katerimi smo do takrat živeli v skupni državi. To je treba ponoviti in poudariti, ker se v svetu še vedno najdejo ljudje, ki nam očitajo nacionalni egoizem in poskušajo naprtiti odgovornost za nasilno in tragično razpadanje nekdanje skupne države. Kot da ni bilo naših, slovenskih velikih naporov, da bi po grenkih izkušnjah s krizo, ki je razjedala naše nacionalno tkivo, z narodi nekdanje Jugoslavije sklenili novo pogodbo o sožitju na novih, sodobnih načelih in vrednotah, odprti do povezovanja v Evropi in razumevajoči do odgovornosti, ki jo od človeštva zahteva globalizirani in vse bolj soodvisni svet. In kot da ni bilo naših, žal zavrnjenih naporov, da bi sprejeli dogovor o mirnem razhodu in razdružitvi skupne države.

Sprejeli smo ustavo, temeljno listino države. Z njo smo svoji državi dali podobo in vsebino in jo s ponosom predstavili svetu. Visoka zaščita in spoštovanje človekovih pravic, parlamentarna demokracija, svobodni trg ter pravna in socialna država so njene bistvene značilnosti. So pa hkrati tudi merilo, s katerim moremo ocenjevati uspešnosti in doslednost vsakokratnih upravljavcev države ter meriti, koliko so njihova dejanja zblížana z vrednotami, zapisanimi v rojstnem listu države. Tudi pri ocenjevanju sedanjega upravljanja z državo in pri razmislekih o odgovornosti za razmere, v katerih živimo. Te gotovo pomenijo odmik od pričakovanj, ki smo jih vlagali v prizadevanja za to, da bi si v lastni državi sami krojili svojo usodo.

V času dogodkov, ki se jih spominjamo, sta bila med Slovenci cilj jasen in spoznana možnost, da je cilj mogoče uresničiti. Odgovornost je povezala vse takratne politične dejavnike v skupna prizadevanja za državno osamosvojitve, za slovensko državo. Kljub razlikam v pogledih na način in sredstva doseganja cilja smo takrat premogli visoko stopnjo enotnosti, tudi enotnosti z državljani, ki so svojo voljo tako verodostojno izrazili na plebiscitu decembra 1990. Tej volji smo bili zavezani vsi takratni politični dejavniki, vse državne institucije, od parlamenta do vlade in predsedstva republike. Vsakdo je takrat na mestu, na katerem je bil, prispeval k skupni nalogi največ, kar je mogel. Tega se kaže spomniti in spoštovati. Brez enotnosti zgodovinskega projekta osamosvojitve ne bi zmogli izpeljati tako bleščeče. To se mi zdi tudi zdaj, po dvajsetih letih najpomembnejše. Veličine tega dejstva ne morejo umazati niti sedanji poskusi razlag takratnih dogodkov, obloženi s strankarskimi, ideološkimi ali tudi povsem osebnimi interesi, niti očitna dejanja omalovaževanja institucij države in njenih predstavnikov zgolj zaradi tega, ker se nočejo podrediti tem interesom.

Tako kot pred dvajsetimi leti, enotno, bi morali ravnati v vsakem prelomnem obdobju, ki zahteva sposobnost prilagajanja spremembam časa in razvojnim procesom doma in v svetu. Tako bi morali ravnati tudi danes. Tudi današnji čas terja skrbno in tenkočutno upravljanje sprememb, če jih hočemo prilagoditi našim pričakovanjem in ne dopustiti, da nas spremembe zalotijo nepripravljene. Spremembam ne moremo uiti. Slovenci smo bili veliki in na ravni zahtev časa vselej, kadar smo razumeli, da je čas za spremembe in kadar smo premogli dovolj moči, da smo jih zmogli in znali izpeljati. Po tej poti smo prišli do svoje državnosti in države, po njej smo prišli v EU in NATO, z vztrajanjem na njej smo bili v svetu prepoznani kot zgodba o uspehu.

Interes države in skupnosti bi moral biti tudi danes pred interesi političnih strank. Država ni njihova last. Je last državljanov. Delo za dobro državljanov, za interese skupnosti in za javno dobro mora biti njihova naloga in cilj njihovega političnega tekmovanja. Zadrto ideološko obračunavanje in vztrajni poskusi revidiranja zgodovine v funkciji borbe za oblast pa odrinjajo interese države in ljudi stran od središča pozornosti na obrobje. Taka politika ni politika novih priložnosti in dobrih obetov za prihodnost države in za blagor državljanov. Taka politika dolgoročno še sebi ne more zagotoviti verodostojne družbene vloge.

Odločitev o svoji državi smo na žalost morali takoj po njenem rojstvu braniti tudi z orožjem, v vojni, ki sta nam jo vsilila takratni politični vrh jugoslovanske armade in nerazumno ravnanje takratnih beograjskih oblasti. Prav tukaj, na platoju pred Karavanškim predorom, se je odvilo eno njenih dejanj. Bil sem mu priča, ko smo se z vlakom vračali iz Beljaka s srečanja z nemškim zunanjim ministrom Genscherjem, ki prav zaradi napada letal JLA ni mogel priti v Ljubljano. V vojni proti Sloveniji se je pokazalo, da zgolj premoč v orožju in vojaški tehniki ni dovolj za zmago v vojni proti enotni volji in vstaji ljudstva, ki je odločeno braniti svojo čast in svobodo, svojo demokratično odločitev. Gorenjska je imela odlično organizirano in usposobljeno Teritorialno obrambo, izjemne borce in poveljnike z visoko moralno in zavestjo, pripravljene na spopad. In sposobno, da zrelo, brez čakanja in sklicevanja na odgovornost drugih zavrne vse poskuse posega v svojo borbena integriteto. Nalogo je opravila odlično, naslonjena na visoko podporo in sodelovanje ljudi na Gorenjskem. Zato ji gredo čestitke, priznanje in zahvala tudi danes. Prispevala je k skupni zmagi v vojni, ki je bila kratka, a bila je prava vojna. Zmaga je bila odločilnega pomena, saj smo nanjo lahko naslonili mirovna pogajanja in si zagotovili spoštovanje v mednarodni skupnosti.

Zmagali smo, ker so bila naša dejanja etična in ker sta bili moralna moč in resnica na naši strani. To je bil herojski čas velikih dejanj in velikih odločitev velikih ljudi.

V govoru pred dvajsetimi leti na ljubljanskem Trgu republike, v tistem enkratnem in neponovljivem vzdušju očaranosti, ponosa, samozavesti in samospoštovanja, sem govoril o sanjah. Spomnil sem na mnoge rodove pred nami in naše skupne sanje o svoji državi. Končno smo jo dobili. Prevezeli pa smo tudi odgovornost zanjo.

»Jutri je nov dan«, je bilo nadaljevanje stavka. Nov dan pomeni trdo delo za oblikovanje odnosov in življenja v državi tako, da bi bila spoštljiva in prijazna svojim ljudem. To delo ni nikdar končano. Nov dan je pomenil tudi zahtevna prizadevanja za mednarodno priznanje Slovenije in njeno dostojno umestitev v mednarodni prostor, ki slovenski osamosvojitvi ni bil naklonjen. Gotovo je ob osamosvojitvi vsakdo imel tudi svoje sanje, svoja upanja in pričakovanja. Kot nacija smo svoje sanje nesporno uresničili. Osebnih pa zagotovo ne v celoti. V veliki meri je to odvisno od položaja, v katerem se je kdo znašel v sedanjih politični, gospodarski in moralni krizi in politični razdeljenosti, ki je največja ovira uspešnemu razvoju.

Čas, ki se ga danes spominjamo, je bil herojski. Bil je čas, ko smo bili Slovenci kot narod veliki. Ni razlogov, da bi se tej ambiciji odrekli danes. Od spominov se resda ne da živeti, lahko pa so nam spodbuda, da se spoprime s slabostmi, ki so se nam nabirale in smo jih bolj ali manj zavestno spregledovali v dosedanjem dvajsetletnem razvoju. Da prihodnost odločno postavimo na zdrave gospodarske, socialne in moralne temelje, da se še dosledneje upremo gospodarskemu kriminalu, kraji skupnega premoženja, korupciji in klientelizmu ter razvadam strankarskega političnega življenja. Da obnovimo socialni dialog in s spodbujanjem podjetniške pobude zagotovimo pogoje za kakovostno gospodarsko rast in vzdržnostni razvoj, pravičnejšo porazdelitev družbenega bogastva, večjo zaposlenost, ki je pogoj za dostojanstvo in samospoštovanje človeka ter socialno trdnost in povezanost družbe. Ta nam je potrebna, da bi uspešno upravljali spremembe, ki so potrebne za zanesljivejšo in varnejšo prihodnost ter blaginjo posameznika in družbe.

Prav v spominu na dogodke pred dvajsetimi leti je mogoče in vredno poiskati vir moči, da se tudi tokrat zmoremo soočiti z izzivi časa in si zagotoviti obet boljše prihodnosti za vsakogar od nas in za vso skupnost. To bo najlepše darilo državi ob njenem in našem prazniku. Veselimo se ga in praznujmo z optimizmom zmagovalca. Veliko smo dosegli v minulih dvajsetih letih. Bodimo ponosni na to.